

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра організації судових та правоохоронних органів

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Кафедра правосуддя

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
(Харків, 23 квітня 2018 р.)

Харків
«Право»
2018

УДК 347.97/99(042.5)
А43

Редакційна колегія: професор Л. М. Москвич (голова)
доцент О. В. Щербанюк
доцент І. О. Русанова
доцент Л. А. Остафійчук
доцент І. В. Юревич
асистент І. А. Бутирська
асистент Я. О. Ковальова
асистент А. С. Ребриш

Відповідальність за зміст тез несуть автори.

Актуальні проблеми судового права : матеріали Міжнар. наук.-
А43 практ. конф. (Харків, 23 квіт. 2018 р.) / редкол.: Л. М. Москвич (голова)
та ін. – Харків : Право, 2018. – 506 с.

ISBN 978-966-937-413-4

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми судового права», яка відбулася 23 квітня 2018 року у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за участю відомих вітчизняних науковців та практиків. В основу книги покладено доповіді, виголошені учасниками конференції, які торкаються різноманітних аспектів розвитку судового права.

УДК 347.97/99(042.5)

ISBN 978-966-937-413-4

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2018
© Видавництво «Право», 2018

Бринцев О. В.,

суддя господарського суду Харківської області,
кандидат юридичних наук, доцент

НОВИЙ ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС – КРОК ВПЕРЕД, ДВА НАЗАД

Нещодавно минуло 100 днів з моменту набуття чинності Законом України від 03.10.2017 №2147-VIII, який ознаменував собою черговий крок судової реформи в Україні. Сто днів – це традиційний час для підбиття перших підсумків.

На загально-стратегічному рівні беззаперечним позитивом цього етапу реформи слід визнати курс на кардинальне оновлення судового процесу в Україні. Такий підхід заслуговує тільки на схвалення, адже поточна косметична ретуш процесуального законодавства вже давно вичерпала себе. Стратегічним негативом, котрий одразу впадає в очі, є напрямок цього оновлення. На думку авторів Закону №2147-VIII, «по-новому» в даному разі означає більш складно, заплутано і більш формально. Принаймні в господарському процесі.

Між тим, простота застосування системи є запорукою її успіху. Так вчить історія. На підтвердження цієї тези нижче два яскраві приклади, що були наведені відомими дослідниками Н.Н. Латиповим та А.А.Вассерманом в одній зі своїх праць [1, с.391].

Описана Коперніком геліоцентрична система світу прийшла свого часу на зміну геоцентричній не тому, що вона стала відомою після її винайдення Коперніком. Ні. Геліоцентрична система була відома і раніше. Коперніку лише вдалося описати її – просто і красиво – і тому зрозуміло для багатьох. На відміну від традиційного на той час описання геоцентричної системи, запропонованого ще Птоломеем. Його описання являло собою нагромадження величезної кількості неочевидних правил, виключень з них, складних та заплутаних розрахунків. Розуміння цього описання та його застосування потребували неабиякого рівня мислення та надзвичайних математичних навичок. Тому коло прибічників геоцентричної системи було апіорі вужчим, ніж у геліоцентричної системи світу. Таким чином Копернік, описавши просто складні речі, різко – відразу в багато тисяч разів – наростив число тих, що розуміються на будові світу.

Так само Стівен Абдулфаттахович Джандалі, більше відомий у нас як Стів Джобс, у свій час різко наростив число тих, хто вміє поводитись з інформаційною технікою. До нього комп'ютерні технології були в душі Птолемея розраховані на небагато професіоналів, котрі вирішували завдання для усіх інших. Джобс – комп'ютерний Копернік – зробив інтерфейс комп'ютера простим і інтуїтивно зрозумілим, залучив до тайнств користування новою технікою тих, хто взагалі не прагнув вникати в тонкощі електронних схем, систем обчислення та мов програмування.

Як і в наведених випадках, торгове право і торговий процес виникли і досягли свого розквіту завдяки якісному прориву в напрямку спрощення. В епоху середньовіччя (особливо у приморських містах, пов'язаних торгівлею з іншими територіями та державами) відбувався бурхливий розвиток ремесел і торгівлі. Географічні та історичні умови у XI-XV сторіччях зробили Італію торговим посередником між Західною Європою, Азією та Африкою. Більш-менш значна торгівля здійснювалася морем. Торговці, що змушені були щоденно нести витрати на утримання суден та їх екіпажів, не могли дозволити собі їх простої внаслідок судової тяганини. Звичайні ж тогочасні цивільні право та процес не відповідали вимогам швидкості торгового обороту, адже носили архаїчний характер, були заплутаними і складними. Велика кількість нелогічних

і суперечливих правил, різноманітних формальностей, церемоній і ритуалів унеможлилювали оперативне вирішення комерційних спорів. Тому торговці змушені були виробляти свої власні правила поведінки і процедури розв'язання конфліктів – прості, логічні і зрозумілі. Так склалися торгові звичаї, зароджувалося торгове право. Італійські приморські міста були зацікавлені у залученні торгових потоків до себе. Тому вони, здійснювали узагальнення, уніфікацію і навіть кодифікацію цих звичаїв, видаючи відповідні міські, консульські та гільдійські статuti. Це був перший, «Італійський», період торгового права. Завдяки своїй простоті в застосуванні торгове право швидко наростило кількість своїх прихильників і протягом наступних «Французького» та «Германського» періодів поширилось майже на всю Європу. Згодом процес спрощення перекинувся й на інші галузі права. Розпочався так званий процес «комерціалізації цивільного права» – запозичення цивільним правом кращих традицій торгового права.

Сьогодні ж, якщо поглянути на вектор змін в регулюванні господарського процесу, закладений Законом України від 03.10.2017 №2147-VIII, легко бачити, що він спрямований в прямо протилежному від спрощення напрямку. Це знаходить свій прояв як на концептуальному рівні господарського процесу, так і на рівні окремих інститутів і норм. Так, на стратегічному рівні можна виділити принаймні п'ять основних рішень, що приводять до значного ускладнення господарського процесу.

По-перше, – це запровадження різних видів судових проваджень з розмитими межами між ними (наказне, спрощене позовне (спрощене без повідомлення сторін, спрощене з повідомленням (викликом)), загальне позовне та провадження у справах про банкрутство). На додачу неоднорідність регламентації різних видів проваджень, можливість перетікання провадження у справі з одного виду в інший.

По-друге, збільшення ступеню формалізації процесу. На суд покладено обов'язки з вчинення значної кількості дій, котрі несуть здебільшого формально-церемоніальний, ніж практичний характер.

По-третє, – це невиправдана диференціація порядків визначення та обчислення процесуальних строків. Окремі строки вже встановлені законом, інші (по суті аналогічні першим) встановлюються судом. Більшість строків обчислюється з моменту, який складно піддається визначенню і майже не піддається уніфікації (з дня одержання учасником справи певного документа). По-різному врегульовано наслідки пропущення строків для подібних процесуальних дій. Здійснено невиправдане збільшення кількості процесуальних строків та збільшення їх тривалості.

По-четверте, розширені дискреційні повноваження суду щодо вчинення окремих процесуальних дій. При цьому розширено коло оціночних понять, від яких залежить рух справи.

По-п'яте, допущено співіснування принципів змагального та слідчого процесів. На тлі загальної концепції пасивного суду процес містить норми, що в багатьох випадках спонукають суд до самостійного вчинення окремих процесуальних дій, тобто норми, притаманні суто концепції активного суду.

Названі вище та багато інших процесуальних особливостей нового господарського процесу свідчать про те, що цей черговий крок судової реформи був не останнім. У зв'язку з цим вбачається за доцільне під час подальшої роботи над господарським процесуальним законодавством України поставити на чільне місце відому максимуму Г.С. Сковороди «Мова істини проста» і рухатися в загальносвітовому тренді в напрямку спрощення правового регулювання, а не навпаки.

Використана література:

1. Латыпов Н.Н., Вассерман А.А. Острая стратегическая недостаточность. Страна на переПутье/Нурали Латыпов, Анатолий Вассерман. – М.: Астрель, 2012. – 448с.